

# ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА И СТРУЧНА СЛУЖБА



## Младеновац

Стојана Новаковић 2 ,011/8231-331,8233-417  
e-mail: [pss.kosmaj@eunet.rs](mailto:pss.kosmaj@eunet.rs)

Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде  
Сектор за рурални развој  
[www.psss.rs](http://www.psss.rs)

Садржај:

**Соја и сунцокрет**  
(Виолета Величковић дипл.инг.)

**Зелено увенуће биљака**  
(Михаиловић Тамара дипл.инг.)

**Заштита стрних жита од болести**  
(Мијатовић Бојан дипл.инг.)

**Шарка шљиве**  
(Драгољуб Глишић, инг.)

**Коришћење оваца у приплоду**  
(Перић Предраг дипл.инг.)

**Поступак са једнодневним пилићима  
од инкубатора до товилишта**  
(Радовановић Бранислав дипл.инг.)

---

9. април 2012. године, тираж 300 примерака

## СОЈА

-Најбоље успева на плодним земљиштима, мада се може успешно гајити и на земљиштима нижег нивоа плодности уз скромне количине минералних ђубрива.  
-Соја поправља физичке, хемијске и биолошке особине земљишта и, углавном, је одличан (изврстан) предусев за остале културе.Треба је гајити у плодореду, мада се може гајити и у монокултури краће време.

-Одлични предусеви су: стрна жита, шећерна репа, кромпир, конопља, лан, дуван.

-Лоши: сунцокрет, уљана репица и све легуминозе

-Погодни плодоред за соју :кукуруз-пшеница-соја.

За средње плодно земљиште препоручује се:

40 - 60 кг N

60 - 80 kg P2O5

60 - 80 kg K2O

-Обавезно користити неки од азотофиксатора (Азотофиксин, Нитрагин...)

-Сетву треба обавити кад температура земљишта буде око 10°C на дубини од 3-5 цм

-Једнофазна жетва комбајном

-губици у жетви:-на хедеру (80-85%),-на вршалици (15-20%)

-Губици у жетви настају услед закаснеле жетве, неприпремљене машине, неравне парцеле... и износе 10-15% приноса.

## СУНЦОКРЕТ

-Сунцокрет се успешно може гајити и на парцелама мање плодности, пошто користи хранива из дубљих слојева земљишта.

-Има коренов систем јаке усисне моћи.

-Највише приносе( > 4 т/ха) даје на дубоким плодним, структурним, добро ђубреним земљиштима неутралне реакције.

Сунцокрет се не сме гајити у монокултури.

-Одлични предусеви су: стрна жита, шећерна репа, кукуруз

-Лоши: соја, уљана репица и све легуминозе

Сунцокрет може да се сеје на истој парцели сваких 4-5 година.

За средње плодно земљиште препоручује се:

50 - 70 kg N

50 - 60 kg P2O5

50 - 60 kg K2O

Или још боље, на основу хемијских анализа земљишта (обезбеђености фосфором и калијумом)

Сетву треба обавити кад температура земљишта буде око 10 оС на дубини од 3-4 цм  
сунцокрет 55000-75000 биљ.· ха-1

-Жетва -рано у јесен током септембра-према захтевима хибрида, када је садржај влаге у зрну од 9-12%

-Губици настали услед осипања зрна крећу се до 10%.

# ЗЕЛЕНО УВЕНУЋЕ БИЉАКА

(VERTICILLIUM ALBO-ATRUM)

Зелено увенуће биљака се најчешће јавља на врстама рода Solanaceae (парадајз, плави патлиџан, кромпир, паприка) Cucurbitaceae (диња, краставац, лубеница) и др.

Карактеристично је то што биљка приликом увенућа задржава зелену боју. Симптоми зависе од врсте домаћина. Ово је паразит који напада спроводно ткиво. У почетним фазама заразе, биљке наводњавањем или у току ноћи поврате свежину, али даљим развојем паразит потпуно ремети функцију судовног ткива што представља карактеристичан симптом зеленог увенућа. Заражене биљке имају жбунаст изглед и скраћене интернодије. Карактеристичан симптом је мрка обојеност судовног система а уздужном пресеку стабла. Овај патоген се одржава на биљним остацима и коровским биљкама. Конидије и мицелија гљиве ван домаћина се кратко одржавају, свега шест месеци. Инфекција се остварује преко корена мицелијом, кроз епидермис, коренове длачице и повреде.

Обавезно примењивати правилан плодоред, користити отпорне сорте, уклањати оболеле биљне остатке, при производњи расада вршити дезинфекцију супстрата. У плодосмену уводити биљке које нису домаћини овом патогену (кукуруз, соја, пасуљ, боранија, грашак, житарице). Зелено увенуће се најчешће јавља пред бербу. Директне мере заштите биљака применом фунгицида немају већи практични значај. Након инфекције болест се не може сузбити па су ефикасне једино превентивне мере од којих је плодоред најбољи.

Михаиловић Тамара дипл. инг.

---

## ЗАШТИТА СТРНИХ ЖИТА ОД БОЛЕСТИ

Болести стрних жита могу значајно да смање принос, па их је стога неопходно сузбијати са адекватним фунгицидима. Управо је сада прави тренутак да произвођачи обиђу своје њиве и утврде да ли постоје симптоми пегавости на листу (*Septoria spp*), рђе (*Puccinia spp*) или пепелнице (*Erysiphe spp*). На основу утврђеног стања на њиви донети одлуку о сузбијању уз консултацију са агрономима. Препорука је да се први третман фунгицидима уради са неким од препарата: Alert S, Artea, Acanto plus, Duett Ultra, Falcon, Sphere...

Други третман пшенице против најопасније болести Фузариозе класа (*Fusarium spp.*) треба урадити у моменту када је пшеница најосетљивија према овој болести, а то је у време цветања. Када дође до заразе клас промени боју (побели, поцрвени, а касније и поцрни), зрна пшенице су мања, празна и штура. Таква пшеница је отровна за људску исхрану. Препорука је да се други третман уради са адекватним фунгицидима: Amistar extra, Duett Ultra, Prosaro.

Зашто су третмани (два третмана) против болести важни?  
Прво доносе већи принос од 500 до 1000 кг/ха. Друго обезбеђују бољи квалитет зрна и већу хектолитарску масу зрна. Даље штитимо здравствену исправност хране-спречава настајање микотоксина у зрну (микотоксини су отровне материје које луче поједине врсте гљива *Fuzarium spp.* у зараженим зрнима пшенице) и на тај начин загађују храну.

Мијатовић Бојан, дипл.инг.

# ШАРКА ШЉИВЕ

Проузроковач: Висус шарке шљиве

**Симптоми.** Вирус шарке шљиве изазива видљиве симптоме на шљиви, џенарици, кајсији, брескви, а од недавно и на трешњи и вишњи. Испољавају се и на плоду и на листу ових воћки. Симптоми на листу се испољавају у виду мозаичног шаренила у облику наизменично распоређених хлоротичних и зелених делова на лисној површини. Заражени плодови имају мањи садржај шећера и лошијег су укуса. Пожегача је најосетљивија сорта према вирусу шарке. Први симптоми у облику бледо љубичастих пега на pokožици плода јављају се пред почетак зрења. У току зрења пеге се удубљују, шире у мезокарпу све до коштице. На површини плода се образују неправилна браздолика удубљења и зато су плодови неугледни и непривлачни. На додирној површини коштице стварају се црвенкасто мрке пеге разног облика и величине. Сорта Стенлеј је толерантна и реагује слабије на заразу овим вирусом, испољава симптоме на листовима, али се блага удубљења јављају само на појединачним плодовима, а у мезокарпу нема некротичних промена и коштице су без симптома.

**Сузбијање.** Најзначајнији начин преношења вируса је путем зараженог садног материјала. Преношење помоћу лисних вашију се углавном одвија око извора инокулума, мада се зараза преноси и на већа растојања. Када доспе на биљку домаћина вирус се постепено шири с гране на грану и временом захвата целу биљку. Самим тим основна мера сузбијања је коришћење здравог садног материјала. Садни материјал непровереног здравственог стања не сме се користити за подизање шљивика, јер ће неминовно довести до великих економских штета. Здрав садни материјал се добија коришћењем здравих пупољака, узетих из безвирусног матичњака сорти шљиве, и њиховим калемљењем на здраве подлоге у регистрованим расадницима, који испуњавају законом прописану удаљеност од најближих извора заразе. Подигнуте засаде би требало редовно контролисати на присуство вируса и чим се утврде заражене саднице потребно их је одстранити.

Неопходно је ригорозно сузбијање лисних вашију-вектора вируса, како би се појава болести у воћњаку одложила. У подручјима у којима је вирус шарке шљиве уобичајена појава, требало би гајити толерантне сорте. Као толерантне сорте код нас се гаје Стенлеј, Чачанска лепотица, Чачанска најбоља и Ваљевка, а на мањим површинама и Чачанска рана. Уз одговарајућу технологију гајења, редовно ђубрење и оштру резидбу и сорта Чачанска родна, мање осетљива, даје одличне приносе ако се полази од здравог садног материјала и изабере одговарајућа локација.

Глишић Драгољуб инг.

## КОРИШЋЕЊЕ ОВАЦА У ПРИПЛОДУ

Полни циклус је период од појаве првог знака еструса и овулације до почетка следећег еструса. Еструсни циклус варира. У просеку траје 17 дана.

Овца је полиестрична животиња. Еструс се јавља у току целе године што значи да може бити оплођена у свако доба.

За прву оплодњу овца је способна када полно сазри, а то је у узрасту од 6-12 месеци. Раностасне расе оваца раније стасавају. Код њих се полни нагон јавља са 6-7 месеци, а код средњестасних и касностасних раса нешто касније 8-12 месеци и то све у зависности од њихове развијености, услова исхране и неге. У то доба млада грла су способна да дају потомство, али се не смеју пуштати у приплод јер нису достигла физичку зрелост (потребан пораст).

Овце најбрже расту у првој години. Тада могу постићи 2/3 свога пораста. Млада грла раностасних раса први пут могу да уђу у приплод са 6-9 месеци, ако су обилно храњена и добро развијена то јест ако су поред полне зрелости постигли и физичку односно економску зрелост. Касностасне расе први пут улазе у приплод са 18 месеци односно када двиске или двисци имају по 2 стална секутића, а средњестасне улазе са 15-16 месеци. Ако њихова маса тела није мања од 45кг, онда млада грла се могу припустити и са годину дана.

Ако дође до оплодње младих грла пре времена, она не могу нормално да расту и да се развијају. Због чега? Зато што велики део хранљивих материја одлази за потребе фетуса и нарочито у оскудним годинама грла закржљају, ојагње се ситна јагњад и дају мало млека и вуне.

Прави или нормални еструс подразумева да су спољне манифестације праћене овулацијом. Поред правог, постоји и лажни када се испољавају спољашњи знаци, а изостане овулација. У току еструса настају промене у понашању оваца. Оне су узнемирене, блеје, скачу једна на другу, чешће мокре, апетит им је смањен. На полном отвору се јавља слуз која је најпре светле боје, а након пола дана постаје мутна, а после 24х густе је конзистенције и жућкасте боје. Вулва је црвенкаста и натечена.

Овулација настаје око 25х после првих симптома полног нагона. Најбоље је да се овце паре 20х након почетка испољавања полног жара. У већем % овулација настаје ноћу, тако да поподневна парења имају предност над јутарњим.

Овце се у просеку у приплоду држе пет година. Након тога се избацују и замењују подмладком. Гледајући практично, овце се држе у приплоду све док се редовно јагње, дају просечну количину млека и вуне и све док имају зубе да могу нормално да се хране.

**Перић Предраг дипл.инг.**

## ПОСТУПАК СА ЈЕДНОДНЕВНИМ ПИЛИЋИМА ОД ИНКУБАТОРА ДО ТОВИЛИШТА

Након лежења, пилићи се стављају у одговарајуће картонске кутије, а у просторију за смештај пилића до њиховог транспорта у товилиште. У овој просторији влада одговарајућа температура (најбоље око 30 степени целзијусових) и адекватно проветравање ваздуха, јер је бројлерима поред температуре неопходан чист ваздух.

Пожељно је да у овој просторији пилићи проведу између 2-3 сата после лежења како би се добро осушили и одморили пре транспорта.

Пракса је показала да уколико се пилићи одмах након лежења превозе, долазило је до већег угинућа, јер пилићи су доста осетљиви непосредно после лежења.

Када је истекло два сата или дуже пилићи се пакују у транспортно средство за превоз. Ова превозна средства пожељно је да буду климатизована и без директног утицаја сунчевих зрака нарочито у летњем периоду.

Ако се ради о обичном комбију или лаком доставном возилу, неопходно је да товарни процтор буде замрачен и да постоји могућност проветравања (лети).

Овако спаковане пилиће потребно је што пре транспортовати до товилишта, односно пустити их на воду и храну.

Што се дуже чека на њихово храњење и напајање угинуће (морталитет) ће бити већи, те добри финансијски резултати могу изостати без обзира што је све друго учињено идеално.

**Радовановић Бранислав дипл. инг.**